

qui lib. iv *De Genes. ad litt.*, cap. 21, existimavit mundum creatum fuisse in instanti, et totum simul, juxta illud *Ecclesiastici xviii, 1: Qui vivit in aeternum creavit omnia simul*. Probatur autem nostra conclusio ex sacra Scriptura, quia Moyses *Genes. i*, asserens mundum successive sex dierum intervallo factum, historice scripsit, ergo debet intelligi non mystice, et metaphorice, ut illum interpretatur sanctus Augustinus, sed vere litteraliter, ut eum intelligunt fere omnes alii sancti Patres et scholastici. Tum quia, si omnia creata fuissent simul, et in eodem instanti, terra nunquam fuisset *inanis et vacua*, ut habetur *Genes. i*, nec fuissent aliquando tenebrae super faciem abyssi, ut testatur ipse Moyses, cit. c. i *Genes.* Si autem aliquando fuerunt tenebrae, etiam aliquando non fuit lux, adeoque non omnia facta sunt simul in eodem instanti. Tum etiam quia Moyses *Exodi xx, 8* et seqq. rationem afferens cur Judaei religiose observare deberent diem sabbati, non aliam allegat, nisi quod, sicut Deus per sex dies mundum creavit, et requievit septimo, ita possent ipsi per sex dies operari, et die septimo ad imitandum Deum ab omni opere servili cessare deberent, ibi: *Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est; non facies omne opus in eo, tu, et filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, jumentum tuum, et advena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Deus caelum et terram, et omnia quae in eis sunt, et requievit in die septimo: idcirco benedixit Dominus diei sabbati, et sanctificavit eum*. Atqui haec ratio infirma esset, si Deus in instanti, et non per sex dies produxisset mundum; ergo concludendum est, Moysen fuisse litteraliter locutum, et non mystice et metaphorice, proindeque mundum non fuisse creatum in instanti, sed successive sex dierum spatio.

(16. Objicies cum S. Augustino, *loc. cit.*, illud *Ecclesiastici xviii, 1*, ubi expresse dicitur: *Qui vivit in aeternum, creavit omnia simul*: Ergo non successive sex dierum spatio, sed in instanti creatus fuit mundus. At respondetur, quod illa particula *simul* idem ac *pariter*, seu *universaliter*, et nullo excepto significat, ita quod nihil omnino sit, quod non fuerit a Deo creatum; ita ut illa particula *simul* non denotet simultatem universalitatis, seu collectionis, ut patet ex aliis sacrae Scripturae textibus, in quibus haec particula *simul* collectionem significat. Sic *Psal. xliii, 3. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; Psal. xlviii, 11: Simul insipientes, et stultus peribunt; Job xxi, 26: Et tamen simul in pulvere dormient, et cap. xxxiv, 15: Deficiet omnis caro simul, cum pluribus similibus*. Vel potest dici, quod omnia simul facta sunt secundum materiam nempe rudem, et informem, quae primo mundi die omnissimul producta fuit, non

mam mundi aetatem art. 8, proposit. 1, et alios; Joannem Laurentium Berti *De theologicis disciplinis*

omnia simul facta sunt secundum formam.

(17. Nec valet instare, quod ipsemet Moyses testatur, Deum omnia produxisse simul simulate temporis, *Genes. enim ii, 4* expresse dicit, *Istae sunt generationes caeli et terrae, quando creata sunt in die, quo fecit Deus caelum et terram, et omne virgultum agri, etc.*; adeoque, etc. Non valet, inquam, quia illa particula *in die* sumitur non determinate pro unico die, sed indeterminate pro quocunque illorum sex dierum, quibus res aliqua seorsim fuerunt formatae, sicque *in die* sumi potest divisim pro quolibet die, quo aliquid formatum est. Vel respondetur, ut supra, omnia quidem fuisse producta in die unico quoad materiam, non vero quoad formam, sicut explicat sanctus Gregorius l. xlii *Moral.*, cap. 10, ubi hanc agitans quaestionem, post plura concludit: «Qui diversis diebus creatum caelum, et terram, virgultum, herbamque narraverat, nunc uno die facta manifestat, ut liquido ostenderet, quod creatura omnis simul per substantiam exstitit, quamvis non simul per speciem processit.» Quod deducitur ex ipsomet Moysen in cap. i *Genes.*, ubi dicit quod lux facta sit primo die, sol vero quarta die, non quod lux fuerit primo die sine sole, et dies sine cursu solari, sed quia, licet sol fuerit creatus prima die, et cum illo lux quoad substantiam, sicque per cursum viginti quatuor horarum incepit a mundi exordio dies naturales distinguere; tamen sol et luna dicuntur facta die 4 non quoad dictam substantiam, sed quoad speciales influxus, et ad munus discriminandi tempora, menses, dies, et annos per motum in zodiaco, qui tali die datus est soli, aliisque planetis; Et ideo dixit Deus *fiant luminaria*, non quidem simpliciter, sed ut *dividant diem ac noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos; ut luceant in firmamento caeli, et illuminent terram. Genes. i, 14 et 15; sic Gen. ix, 13* dicit Deus post diluvium: *Arcum meum ponam in nubibus, non quidem quantum ad substantiam; nam talis arcus apparebat etiam ante diluvium, sed ut esset in signum foederis, et pacis, ibi: Et erit signum foederis inter me et inter terram*. Unde ex S. Scriptura potius deducitur, quod mundus creatus sit successive spatio dierum sex, quam in instanti. Quam nostram opinionem, posthabita illa S. Augustini, videtur sequi Ecclesia; siquidem in hymnis, quos canit in vespertinis precibus singulorum hebdomadae dierum, laudat Deum de singulis operibus, quae particulatim ipse per singulos dies perfecit.

(18. In primo igitur die producta fuerunt caelum empyreum, angeli, terra, aqua, lux et infernus. De caelo, terra, aqua et luce habetur expresse ex cap. i *Genes.*, a n. 1 ad 5. De angelis quamvis non habeatur expresse ex Scriptura, habetur tamen in conc. Lateran. in cap. *Firmiter credimus 1*, De summa Trinitate. et fide catholica, ubi definit an-

lib. xi, cap. 11, proposit. 1, ubi eos recenset qui S. Augustino praeverunt, vel assensi sunt.

gelos non ante, ut voluerunt aliqui, neque post mundum, ut censuerunt alii, sed simul cum mundo ab initio temporis creatos fuisse, ibi: «Qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem et corporalem, angelicam videlicet et mundanam, ac deinde humanam,» etc. Fuit enim creatum caelum non vacuum, sed caelestibus incolis plenum, nempe spiritualibus substantiis, quos philosophi *intelligentias*, et Scriptura *angelos* vocat; et per ipsum caelum primo die creatum non intelliguntur omnes orbes caelestes, sed solum empyreum, ut recte docent S. Clemens, Theodoretus, Origenes, Alcuinus, Rabanus, Lyranus, Abulensis, et alii. Item infernus, quamvis non exprimitur a Scriptura, quo die fuerit creatus, merito tamen creditur creatus primo die cum terra, in cuius centro est; sicut enim Deus primo die divisit lucem corpoream a tenebris corporalibus, ita separavit lucem spirituales, id est angelos bonos, a tenebris spiritualibus, id est a demonibus, qui, duce Lucifero, rebelles facti Deo, eodem illo primo die e caelis detrusi sunt in infernum, quem sub idem tempus ipsis in centro terrae cum suo igne, et sulphure Deus paravit, ut recte doctissimus Thirinus in c. i *Genes.*, et fere communis aliorum.

(19. Secundo die factum est firmamentum; habetur expresse ex cap. i *Genes.*, a n. 6 ad 8. Per firmamentum autem intelligendum est caelum stellatum, et omnes orbes caelestes illi vicini, tum superiores, ut crystallinum, et primum mobile, tum inferiores, qui sunt septem orbes planetarum; unde per ipsum firmamentum intelligitur id, quod in medio aquarum, et ex medio aquarum, seu ex mole aquarum productum, ipsas a se mutuo separat, seu dividit, ut habetur *Genes. cap. i, num. 6, ibi: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis*. Per aquas autem, quae sunt supra firmamentum, non intelliguntur nubes, neque caelum crystallinum, sed verae, et propriae aquae, uti creatae sunt primo die omnes conjunctae, et ejusdem speciei, quae per firmamentum productum secundo die iuerunt tantum separatae, ut patet *Genes. i, 7, ibi: Fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quae erant sub firmamento ab his quae erant super firmamentum; sicque remanserunt verae, et propriae aquae super firmamentum, divina virtute servatae incorruptae, tum ad ornatum universi, tum ad oblectamentum sanctorum, tum praesertim ad perpetuam Dei laudem, et gloriam, juxta illud *Psal. cxlviii, 5, ibi: Et aquae omnes, quae super caelos sunt, laudent nomen Domini; et illud Daniel. iii, 60, ibi: Benedicite, aquae omnes, quae super caelos sunt, Domino*. Sic fere omnes sancti Patres et doctores citati, et secuti a Tirino in cap. i, n. 7, *Genesis*, et in *Psal. cxlviii, n. 5*.*

(20. Tertio die facta est congregatio aquarum, et productio herbarum, et plantarum, textu expresse in i *Genes.*, a n. 9 ad 13. Congregatio autem aquarum facta est in

unum locum, inquit Scriptura, ut apparet arida, et ipsam aridam vocavit Deus *terram*, congregationesque aquarum appellavit *maria*, ibi, n. 9 et 10: *Dixit vero Deus: Congregentur aquae, quae sub caelo sunt in locum unum, et appareat arida. Et factum est ita; et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria*. Quo vero ad productionem herbarum, et plantarum, clare patet, Deum die tertio dedisse terrae virtutem germinandi herbas, et producendi plantas, sive arbores fructibus graves, aliis incipientibus, aliis maturescentibus, et aliis omnino maturis, juxta dicta supra n. 12; dicit enim Scriptura cit. cap. i *Genes.*, v. 11 et 12: *Et ait: Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum... et protulit terra herbam virentem, et facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam*.

(21. Quarto die producta sunt astra, nempe sol, luna et stellae; et quidem ut illuminent orbem; sol in die, et luna cum stellis in nocte, sicque dividant diem, ac noctem; ac pariter ut sint in signa annorum, mensium, et dierum, et tempestatum veris, aestatis, autumnus, et hiemis, ac etiam pluviae, serenitatis, ventorum, et hujusmodi, textu aperto in cit. cap. i *Genes.*, a v. 14 ad 18; ibi: *Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento caeli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos; ut luceant in firmamento caeli, et illuminent terram; et factum est ita; fecitque Deus duo luminaria magna, luminare majus, ut praesesset diei, et luminare minus, ut praesesset nocti, et stellas*. Primum luminare magnum est sol, sic dictus «vel quia solus ex omnibus sideribus sit tantus, vel quia, cum est exortus, obscuratis omnibus, solus apparet,» ut notat Cic., lib. ii *De nat. deor.*, seu quia solus ita luceat, ut ex eo dies sit, ut observat Varro, lib. iv *De ling. lat.* Secundum luminare magnum est luna, sic dicta ex eo, quod sola nocte luceat, unde *nocticula* etiam dicitur, ut advertit Varro, l. ii, *De ling. lat.*, et etiam Cicero, lib. ii *De nat. deor.* Per hoc autem, quod luna dicatur luminare magnum, non sequitur, quod sit major aliis planetis, cum illa penes molem caeteris planetis minor sit; sed dicitur *luminare magnum*, quia post solem, majorem, et efficaciorum influxum in inferiora habet, quam caeteri alii planetae, et etiam quia major videtur, quoniam vicinior est terrae.

(22. Quinto die producti sunt pisces, et aves, textu expresse in cit. cap. i *Genes.*, a n. 10 ad 23, ibi: *Dixit etiam Deus: Producant aquae reptile animae viventis, et volatile super terram sub firmamento caeli. Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem, atque motabilem, quam produxerunt aquae in species suas, et omne volatile secundum genus suum*. Ipsi pisces, et aves producti sunt ex aqua, ut docent SS. Hieronymus, Augustinus, Cyrillus, Damascenus, et alii communiter, et patet ex adducto Scri-

pturæ textu, et ex hymno, qui dicitur in vespers feriæ quintæ: *Magnæ Deus potentia, qui ex aqua ortum genus* (ut in hymno antiquo), *qui fertili natos aqua* (ut in hymno novo correcto), *partim relinquit gurgiti, partim levas in aera*. Nec obstat dissimilitudo inter pisces, et aves, quia, ut recte notat S. Augustinus lib. III *De Genes. ad litt.*, c. 3, pisces facti sunt ex aqua densiori, aves vero ex subtiliori, unde sunt magis temperamenti aerei, quam aquei. Per cetera grandia creata et adducta in textu, intelliguntur pisces grandiori corpore existentes. Unde nomen *Cete* est commune omnibus magnis piscibus.

(23. Sexto die producta sunt animalia terrestria et deinde homo, qui et dominus cæterorum constitutus est, ut habetur expresse ex cit. cap. I *Genes.*, a vers. 24 ad 30, ibi: *Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta et reptilia et bestias terræ secundum species suas: factumque est ita. Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, et jumenta, et omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum. Et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram; et præsit piscibus maris et volatilibus cæli, et bestiis, universæque terræ omnique reptili, quod movetur in terra, etc.*

(24. Adam igitur et Eva ambo producti fuerunt in sexta die: quamvis enim aliqui putent, solum Adamum factum fuisse sexta die et Evam factam fuisse postea, hoc tamen non est probabile, quia Deus in fine sextæ diei cessavit ab omni opere; et requievit die septimo ab omni opere, quod patrarat, ut habetur expresse ex cap. II *Genes.*, v. 2, ubi v. 3 insuper subjungitur: *Et benedixit diei septimo et sanctificavit illum; quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit, ut faceret*. Quamvis autem post opera sex dierum loquatur Moyses de formatione Evæ, hoc non officit, quia ibi, nempe *Genes.* cap. II, vers. 21 et sequent., narrat solum quomodo producta fuerit: narrando vero ea, quæ facta sunt in sexto die, expresse dicit: *Masculum et feminam creavit eos: benedixitque illis Deus et ait: Crescite et multiplicamini, etc.*; sic *Gen.* I, 27 et 28.

(25. Adam productus fuit ex limo terræ, *Genes.* II, 7, ibi: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ*; Adam enim in Hebræo significat præcisum de terra et dicitur Adam de Adama, quod significat terram, ut tradit Tostatus in cap. V *Genes.*, ante quæst. primam, sicut a Latinis dicitur homo ab humo, ut tradunt communiter doctores. (26. Adam formatum fuisse in campo Damasceno, loco quodam campestri juxta civitatem Hebron, quæ, non quando Adam formatus est, sed multo post condita fuit in loco distanti ab Jerusalem, 16 milliariibus, sive octo leucis, tradunt varii apud Tostatam in cap. I *Genes.*, quæst. 22 et in cap. XIII, quæst. 834. Dicuntque ipsi, Adam ibidem vixisse

postquam ejectus fuit de paradiso, ibique etiam sepultum fuisse, quod tamen non admittit ipse Tostatus in cit. cap. I, 38, et nulli alii, ut infra patebit.

(27. Adam creatus fuit in ætate perfecta, qua posset generare; nam formati Adam, et Eva, dixit illis illico Deus: *Crescite, et multiplicamini, Genes.* I, 28. Non tamen certo constat in quibus annis initio mundi computanda esset ætas juvenilis apta perfecte ad generandum: aliqui enim eam reponunt inter trigesimum annum, et quadragesimum, dicuntque in ea ætate Adamum creatum fuisse, quia Christus resurrexit: alii vero dicunt vitam pro tunc fuisse longissimam, et quamlibet ætatem fuisse longiorem, quam nunc, ideoque pueritiam, et adolescentiam fuisse longius productas, tardiusque accessisse juventutem: unde volunt eam computari debere circiter quinquagesimum annum, qua ætate, dicunt, formatum fuisse Adamum; ex quo inferunt, et quidem mihi videri probabiliter, quod Adam longius vixerit aliquo modo omnibus hominibus, quia licet Mathusalem vixerit nongentis sexaginta novem annis, et Adam tantum nongentis triginta, cum tamen ætas, qua creatus est, correspondeat quinquagesimo anno, sic vita Adam longior fuit, ætate saltem perfecta, vita ipsius Mathusalem.

(28. Eva producta fuit de costa Adami, textu claro in cit. cap. II *Genes.*, vers. 21 et 22, ibi: *Tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea, et edificavit Dominus costam, quam tulerat de Adam in mulierem*. (29. Et quidem producta fuit ex costa Adami, seu de latere ejus, ut advertunt sancti Patres ex interpretibus, ne aut domina, si de capite, aut ancilla, si de pedibus, sed de medio producti debuit, ut socia viri mulier intelligatur. (30. Nec ex sola costa, sed etiam ex carne Adami producta fuit Eva, ut notant communiter doctores, id deducentes ex verbis ipsius Adami, *Gen.* II, 23, ibi: *Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea, hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est*.

(31. Costa illa, quamvis fuerit Adamo necessaria ut erat caput naturæ humanæ, et ut ex ipsa formaretur Eva, erat tamen ei superflua quantum ad integritatem individui, quia, ut recte ex communiori doctorum advertit Tostat. in cap. XIII *Genes.* qu. 357, 358 et 359, Adam habuit a principio plures costas, quam nos, et plures in uno latere, quam in alio; et ablata illa, manserunt ei tot, quot nobis, et pares in utroque latere dispositæ ordine suo: et ratio est, quia, si Adam tot costas habuisset quot nos, mansisset Adam deficiens in una costa, quod non est dicendum, ne admittatur defectus in formati a Deo, præsertim in eo, qui fuit primus, et supernaturaliter formatus; tum quia Deus replevit carnem pro ea, quod non fecisset, si costa illa fuisset Adamo necessaria quoad integritatem individui, quia ibi posuisset aliam costam. Cum ergo Deus carnem produxerit loco dictæ costæ, sequitur quod illa costa fuerit illi

superflua, et adhuc sine illa tot haberet costas, quot nos; ne maneret defectus in individuo sic perfecte constituto, et minores haberet costas, quam natura exigat ad sui perfectionem, et integritatem, ad quam 24 requiri tradunt physiologi et medici, dicentes, corpus nostrum 24 costis, duodecim utrovis in latere esse constructum, et coagmentatum. (32. Tum etiam, quia, si illa costa fuisset necessaria Adamo quantum ad integritatem individui, deberet resurgere in ipso Adamo, sicut manus abscissa alicui resurgeret in ipso: et tunc non resurgeret in Eva, unde non posset resurgere Eva, quia id, quod materialiter ipsa erat, resurgeret in Adamo, quod non est dicendum, quia ipsa resurget in Eva, cum sit de integritate ejus individui, tanquam principalis materia ipsius, ut notat Tostatus cit. q. 357.

(33. Unde concludendum est cum ipso Tostato, cit. q. 259, et communiori doctorum, quod Adam formatus fuit cum pluribus costis in uno latere, quam in alio, nempe, ut dicunt etiam alii plures, cum tredecim in sinistro latere, sicque habuit plures costas, quam nos; eratque in ipso una superabundans, quam Deus produxerat ex industria, ut illam postea detraheret, et formaret inde mulierem; qua ablata, et inde formata Eva, remansit in utroque latere Adami par costarum numerus, et fuerunt tot, quot in nobis; sicque illa costa erat superflua Adamo quoad integritatem sui individui; quamvis ei fuerit necessaria, ut erat caput naturæ humanæ, ut ex ipsa formaretur Eva. (34. Unde non videtur sequenda opinio aliquorum volentium quod femine habeant unam costam plusquam viri, ut inter alios tenuit D. De Ivigene in *Novo Dictionario theologico-historico*, etc., Gallico idiomate impresso, verb. *Adam*. Hoc enim dato, perfectius esset corpus feminæ, quam viri, quod est contra rationem, et experientiam.

(35. Solum Adam creatus fuit, et ex ipso Eva, quia conveniens fuit formari feminam ex masculo, ut generis humani unicum esset principium. Unde S. Paulus, *Actor.* XVII, 26, dicit quod Deus ex uno homine fecit omne genus hominum.

(36. Hinc solum peccatum Adæ, et non Evæ transiit in omnes homines, ut dicit Apostolus *ad Roman.* V, 12, ibi: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*; ubi, ut vides, Apostolus non facit mentionem, nisi de peccato Adami, et nullimode de peccato Evæ, quamvis ipsa prius peccaverit, eum comedit, et dederit viro suo, qui et comedit; ratio autem hujus, est quia licet Eva peccaverit et quidem gravissime, tamen peccatum ejus

(113) Liber, seu *Tractatus de montibus Sionis et Sina*, olim sub nomine S. Cypriani venditatus, spurius est, suppositivus, et tanto viro indignus, utpote qui compositus ab infame notæ auctore, qui

non potuit transire in nos, neque per ejus peccatum venit mors in nos; nec dicimus nos peccasse in Eva, sicut in Adamo: quia Eva non est principium totius humani generis, sicut Adam; solus enim Adam est principium totius humani generis, quia in illo solo fuit tota natura humana; nam quidquid pertinet ad naturam humanam, in quocunque sit, fuit in Adam; et ideo vere est principium, quia totam naturam continet in se. In ipso enim erat id, quod ipse erat, et in eo fuit quidquid derivatum est in alios, scilicet Evam, et posteros, quod non potest dici de Eva, quia non fuit in ea tota natura humana aliquando, quia non fuit in ea natura humana Adæ, neque aliquid ejus, neque fuit principium totius humani generis quantum ad nos, quia non est principium totaliter nostri, sicut Adam; quia in ipso fuit id quod nos accepimus ab Eva, et quod accepimus ab eo; nam quod accepimus ab Eva, erat in ipso, in quantum de eo formata fuit Eva, et quod ab ea derivatum est per commixtionem, in ipso erat et ita nihil nos habemus, aut accepimus, quod non fuerit ab Adam, et aliquid accepimus, quod non fuit in Eva, ac per consequens ipsa non est principium totius generis humani, neque quantum ad nos, sicut est Adam. Ideo rectissime dicit Apostolus quod omnes in Adam peccaverunt, et non dicit quod peccaverunt in Eva, quia in ista non fuit tota natura humana sicut fuit tota in illo, et per hoc Adam peccans, non solum peccabat ut unus singularis homo, sed ut homo continens in se omnes homines, quia omnes eramus in eo, in quantum omnes descendimus ex eo, et sicut si omnes peccarem, omnibus imponeretur pœna, ita cum omnes essemus in Adam, omnes, peccante illo, peccavimus, et omnes obligationem mortis contraximus, sicut ille, ut dicit Apostolus cit. *Epistol. ad Roman.*, cap. V, n. 14, ibi: *Regnavit mors... etiam in eis, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ*. De Eva autem non potuit id dici, quia ipsa erat solum ut persona singularis, et non ut continens totam naturam humanam, et ideo cum non essemus omnes in ea, non peccavimus omnes, peccante ea, sed solum ipsa peccavit, eique soli suum fuit peccatum imputatum.

(37. Adami corpus secundum aliquos veteres ecclesiæ Patres, dicitur formatum ex quatuor mundi partibus, eo quod, juxta græcum idioma, singulæ vocabuli *Adam* litteræ inchoent singulas quatuor mundi præcipuas partes, nempe Orientem, Occidentem, Aquilonem, et Meridiem, ut expendit S. Cyprianus, vel quisquis est auctor (113) *libri de montibus Sina et Sion adversus Judæos*, ibi: « Hebraicum Adam in latino interpretatur, Terra caro facta, eo quod ex quatuor cardinibus orbis terrarum pugno comprehendit terram, sicut scriptum est:

rabbinorum et cabbalistarum deliriis fidem adhibebat. Ita Milante in *Bibliothecam Sanctam Sixti Senensis* pag. 250, not. a. Confer editiones *Operum S. Cypriani a Pearsonio, et Baluzio adornatas.*

Palmo mensus sum cœlum, et pugno comprehendo terram, et finxi hominem ex omni limo terræ, ad imaginem Dei feci illum: oportuit illum ex his quatuor cardinibus orbis terræ nomen in se portare Adam. Invenimus in Scripturis per singulos cardines orbis terræ esse a conditore mundi quatuor stellas constitutas in singulis cardinibus: prima stella orientalis dicitur *Anatole*; secunda occidentalis dicitur *Dysis*; tertia Aquilonis dicitur *Arctos*; quarta meridiana dicitur *Mesembria*. Ex nominibus stellarum quatuor de singulis stellarum nominibus tolle singulas litteras principales: de stella *Anatole* A, de stella *Dysis* D, de stella *Arctos* A, de stella *Mesembria* M; in his quatuor litteris cardinalibus habes nomen Adam. » Idipsum confirmat S. Augustinus tract. 9 et 10 in *Joannem*, ubi sic ait: « In Adam vocabulo quatuor orbis terrarum partes, per Græcas applicationes demonstrantur; si enim græce dicantur Oriens, Occidens, Aquilo, Meridies, sicut eas plerisque locis Scriptura commemorat, in capitibus verborum invenis Adam Scriptum: » et idem docent Salmeron prolegomeno 7 in evangelicam historiam, Sixtus Senensis lib. III *Bibliotheca*, Pererius in primum Genesis, et alii.

Adam vocavit uxorem suam Evam, eo quod futura esset mater cunctorum viventium; *Genes.* III, 20. ibi: *Et vocavit Adam nomen uxoris suæ Eva, eo quod mater esset cunctorum viventium.* In Hebræo habetur *Hava*, quod descendit de *Hai*, id est vita, quia, ut redditur ratio in littera, ipsa est mater cunctorum viventium. Ante commissam culpam denominaverat Adam uxorem suam nomine naturæ, scilicet *viraginem*, quia de viro sumptam, *Genes.* II, 23, ibi: *Hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est*; nunc vero, post commissum peccatum denominat eam *Evam* a miseria, quia miserorum omnium mater futura erat, et *miseros facit populos peccatum*, ut expresse dicitur *Proverb.* XIV, 34, et advertunt Lirani in cap. III *Genesis*, et Abulensis *ibidem*, q. 22. Hinc pie aliqui dicunt apte vocari *Evam*, quasi hoc nomine alludat ad ejulationem parvulorum ex Eva prognatorum; masculi enim recenter nati ejulando dicunt *A*, feminæ vero dicunt *E*; unde poeta:

Dicunt E vel A quotquot nascuntur ab Eva.

(39. Adam extra paradisum fuit formatus, et Eva intra paradisum, cap. *Illud autem* 9 distinct. 40, ubi ex Ambrosio, *Lib. de paradiso*, cap. 4, sic expresse habetur: « Illud autem animadvertite, extra paradisum vir factus est, et mulier intra paradisum, ut advertas, quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute unusquisque gratiam sibi comparat. Denique extra paradisum factus, hoc est inferiore loco, vir melior invenitur, et illa, quæ in meliori loco, hoc est in paradiso, facta est, inferior reperitur. »

(40. Non autem ideo formata fuit Eva in paradiso, quia dignior, sed quia fuit formata de latere Adami existentis in paradiso. Sic expresse Tostatus in cap. XIII *Genesis*,

qu. 136, et alii passim. (41. In ipso autem terrestri paradiso semel tantum posuit Deus Adam, licet alicui videatur, quod bis, ex quo bis id indicetur in c. II *Genesis*, ubi, 8 dicitur: *Plantaverat autem Dominus Deus paradisum voluptatis a principio, in quo posuit hominem, quem formaverat*; et infra, 15, dicitur iterum: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis*; hæc enim ad unam tantum positionem referri debent, nam utitur Scriptura anticipatione, ut recte, et late ostendit doctissimus Abulensis in cap. XIII *Genesis*, q. 199.

(42. Adam et Eva, violato Dei præcepto de non comedendo fructu ligni scientiæ boni et mali, appetentes scientiam divinæ similem, juxta falsam Diabolici serpentis promissionem (*Genes.* III, 5), ibi: *Scit enim Deus quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum*, ejectionis sunt de paradiso (*Genes.*, *ibidem*). Unde Deus *ibidem*, n. 22, decepto Adamo, scientiam, qua Deo similis fieret, frustra expetitam, pulchra ironia, et sarcasmo exprobrat: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum*.

(43. Qua vero die, qua hora Adam et Eva comederint de fructu vitæ, qua item expulsi sint e Paradiso, non satis constat. Beda enim, Marianus Scotus, et plurimi alii apud Tirinum, tom. I in *Chronico sacr.* cap. 48, concl. 5, dicunt Adamum et Evam eadem die, et creatos a Deo, et lapsos, et paradiso expulsos fuisse, nempe die 23 Martii. Alii apud Gervasium Tilberien. lib. *De otii imperialibus*, decisione prima, et Abulensis in cap. XIII, *loc. cit.*, quæst. 606, dicunt per septem tantum horas mansisse in paradiso, et propter hoc volunt, quod septem sint psalmi pœnitentiales, ad signandas septem illas horas. Alii apud Abulensem, *loc. cit.*, qu. 608, tenent quod Adamus et Eva fuerint de paradiso ejectionis hora decima, et manserint novem horis in paradiso, quia Christus tantum duravit tormenta patiando, quando fuerunt Adam et Eva in paradiso; et ideo, quia Christus perseveravit usque ad horam nonam diei, et tunc expiravit, sic Adam et Eva perseveraverunt novem horis in paradiso, et hora decima ejectionis sunt. Alii tandem apud Abulensem, *loc. cit.*, q. 611, Pererium, qu. 2 in *tertio cap. Genesis*, et Frassen., tom. II, tract. 3 *Theol. disp.* 3, art. 2, qu. 2, sustinent, quod non fuerint eodem die formati, et de paradiso ejectionis, sed pluribus diebus in paradiso mansisse: quæ opinio teste Frassen, et Pererio, *loc. cit.*, et aliis, est communior inter doctores. Et hæc sententia videtur conformis ipsimet sacræ Scripturæ. Ex quo enim serpens *Genes.* III, 1, dixerit Evæ: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederitis de omni ligno paradisi?* signum est quod per aliquot dies observaverit Adam et Evam ex omnium arborum fructibus solitos fuisse comedere, uno excepto fructu arboris scientiæ boni et mali, a quo videbat eos sese religiose abstinere, quod utique Eva confirmasse

videtur, dum *Genes.* III, 2, serpenti respondit: *De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso vescimur*, dicendo enim *vescimur*, nihil aliud dicere voluit, nisi vesci solemus, quamvis tamen hebraice legatur *vescemur* in futuro tempore.

(44. Tum quia non videtur verisimile tam multa, et varia, quæ inter creationem Adam, et ejectionem ejus a paradiso narrantur facta cap. I, II et III *Genesis*, intra unum solum diem coarctari; primum quidem formatus est Adam extra paradisum: deinde in paradisum introductus est, fuitque ei datum a Deo præceptum de non comedendo de ligno scientiæ boni et mali: post hæc adduxit Deus omnia animalia ad Adam, quorum singulis, considerata cujusque eorum vi et natura, congruentia nomina imposuit: cumque in eis nullum reperiretur Adamo simile et idoneum ad societatem vitæ, proliquis generationem adiutorium, ex ejus latere formata est Eva, et sibi tradita in adiutorium et uxorem: deinde cum adhuc versarentur ambo in paradiso sine ullo, aut nuditatis suæ pudore, aut externi incommodi vel molestiæ perpessione, serpens multis sermonibus tentavit Evam, quæ ejus falsis decepta promissis, arborem vitæ adivit, ejusque curiose spectata et considerata pulchritudine, decerpit fructum, comedit, porrexitque ad Adam, et suis blanditiis eum induxit ad manducandum: sicque peccavit ipsa, et Adam, et sibi apertis oculis, cognita sua nuditate, erubuerunt, feceruntque sibi perizomata; et post hæc omnia venit Deus ad eos post meridiem, et graviter redargutos ejectionis de paradiso; tam multa autem et varia longa facta in unum solum diem includi potuisse non est verisimile, sicque probabilius est Adam et Evam non uno solo die mansisse in paradiso, ut videtur sensisse sanctus etiam Augustinus, lib. XI, *De Genesi*, cap. 31, et lib. II, *De peccatorum meritis et remissione*, cap. 21, ubi dum dixit: « Primes parentes ante peccatum usos fuisse cæteris paradisi fructibus, » clare innuit plus uno die eos in paradiso mansisse. Et clarius idem significat S. Gregorius lib. IV *Dialogor.*, cap. 1, his verbis: « In paradiso assueverat homo verbis Dei, et beatorum angelorum spiritibus, cordis munditia, ac celsitudine visionis interesse. »

(45. Hinc satis probabiliter varii conjectantur illos in paradiso mansisse octo diebus, et octavo die, quo fuerunt creati, hoc est feria sexta hebdomadæ secundæ, e paradiso fuisse ejectionis: nam spatio octo dierum videtur congruens, et sufficiens fuisse ad supradicta omnia commode explicanda, ut non minus probabile videtur etiam Tirino, *loc. cit.* Idque consonat eis, quæ sancti patres edocent, nempe Adamum eodem die creatum et lapsus, eod., inquam, non numero, sed hebdomadæ, id est sexto secundæ hebdomadæ recurrente, ut expresse dicit Frassen, *loc. cit.*, qu. 2, conclus., in fin. « Habet pariter consonantiam cum eo, quod secundus Adamus, Christus nempe, pro expiando primi Adami crimine pertulit; etenim sexta die

Adamus est creatus, et e paradiso ejectionis; eadem quoque passus est Christus, suoque sanguine cœlestis paradisi januas Adamo, et posteris reseravit. Secundo, in ejus diei exordio ille fuit ex luto formatus, hic idem ad tribunal raptus, et sordidissimis fœdatus sputis. Tertio, hora ejus diei tertia inductus est Adamus in paradisum, et Christus tertia hora, mortis accepta sententia, urbe Jerusalem eductus est ad supplicium. Quarto, inter sextam et nonam horam Adamus et Eva protenderunt manus ad excipiendum fructum qui nobis mortem intulit, hoc ipso tempore Christus manus extendit in cruce, sanguinem fudit, et mortem obiit, quæ nobis vitam æternam conciliavit. Denique ad auram illius diei Deus ejectionis Adamum et Evam, veluti latrones fructus e paradiso terrestri; Christus autem latronem pœnitentem in cœlestem paradisum eodem tempore, sicut promiserat, induxit. » Hæc ille. Et consimiliter habet Tirinus, *loc. cit.*, c. 48, concl. 5, ubi sic expresse dicit: « Igitur mortuus est Christus tum die mensis, tum hebdomadæ feria (quidni et hora) eadem, qua Adam ejectionis est de paradiso; ita Irenæus, Origenes et Alcuinus; sicut crucem eadem meridiei hora, forsan et puncto horæ, quo Adam ad pomum ligni vitæ manum extenderat; eodem quoque, quo Isaac a parente immolatus pene fuerat; eodem die mensis, feria et hora latro restitutus est paradiso, quo Adam inde ejectionis, inquit S. Chrysostomus; Eodem Eva væ audivit, et Maria Ave, inquit idem Chrysostomus, et Cyrillus Alexandrinus: rursus eodem die et hora apertus et clausus fuit paradisus, inquit Hugo Floriacensis. » Hæc ille, qui multa alia habet ad rem, merito ibi videnda. (46. Arbor, cujus fructus comestio fuit prohibita Adamo et Evæ, probabilius fuit malum, seu pomum, ut colligi videtur ex *Cant.* VIII, 5, ubi habetur: *Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua*; at verisimile est speciem diversam fuisse ab omnibus malis nostris seu citreis, seu aureis, seu persicis, seu vulgaribus, nam si fuisset ejusdem speciei, et naturæ cum aliis aliquibus paradisi arboribus, facillime potuissent Adam et Eva Dei prohibitionem eludere, et Satanae tentationem superare, comedendo de fructu alterius arboris ejusdem speciei, totaliter impune, et sine ullo periculo, cum ipsis non fuerit interdicta comestio, nisi de fructu ligni scientiæ boni et mali in medio paradisi existentis, ut patet *Genes.* II, 16 et 17, et III, 2 et 3. Ita Sallianus, Cornel. a Lapide et Bonfrerius citati et secuti a Tirino in cap. II *Genesis*, littera C, et sic tenent Frassen, tom. II *Theolog.*, tract. 3, disput. 2, art. 1, quæst. 4, conclus. 2, et alii plures.

(47. Unde omnino rejicienda est erronea opinio eorum, qui existimabant, arborem illam fuisse mulierem, ut refert Moses Barcephah, lib. *De paradiso* cap. 19, ubi sic habet: « Nonnulli existimant non fuisse illam veram et naturalem arborem, cujus fructum gustaverit Adam, sed venereum